

नेपाल उद्योग परिसंघ

**अग्रिम जमानत (Anticipatory Bail)
को सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको
तुलनात्मक अध्ययन र नेपालमा
सोसम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाका
लागि परिसंघको पहल**

भदौ २०८०

अग्रिम जमानतसम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाको आवश्यकता

मुलुकको आर्थिक विकासमा निजीक्षेत्रले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ। देशको पूँजी निर्माणमा निजीक्षेत्रको करिब ७७ प्रतिशत योगदान रहेको छ। नेपाल सरकारले पनि निजीक्षेत्रको योगदानलाई महसुस गरी हाल नीति तथा कानुन निर्माणमा निजीक्षेत्रलाई समेत सामेल गराउनु स्वागतयोग्य छ।

विगतदेखि सर्वसाधारण नागरिक सामान्य गुनासो वा उजुरीकै भरमा पक्राउ पर्ने, थुनिने जस्ता गतिविधिबाट त्रसित भएको देखिन्छ। विभिन्न बहानामा पक्राउ गर्ने, थुनामा राख्ने आदि कार्य भइरहेको सबैले महसुस गरेको अवस्था छ। विधिको शासनअन्तर्गत राज्य संचालन प्रक्रियामा कुनै पनि व्यक्तिलाई उसका विरुद्ध परेका उजुरीका सम्बन्धमा सो व्यक्तिको कुरा सुनेर मात्र थुन्नुपर्छ भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्तविपरित 'थुनेर सुन्ने' प्रचलन हावी भएको छ।

नेपालको संविधानको धारा १६ (१) मा प्रत्येक व्यक्तिलाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक र धारा १७ (१) मा कानुनबमोजिम बाहेक कुनै पनि व्यक्तिलाई वैयक्तिक स्वतन्त्रताबाट वञ्चित नगरिने संवैधानिक प्रत्याभूति र धारा २० (५) मा कुनै अभियोग लागेको व्यक्तिलाई निजले गरेको कसुर प्रमाणित नभएसम्म कसुरदार नमानिने लगायतका संवैधानिक हक सुरक्षित गरिएको छ। तसर्थ, उचित र पर्याप्त कारण (Just and Sufficient Cause) भएको अवस्थामा बाहेक अभियुक्तलाई शंकाकै भरमा उसको वैयक्तिक स्वतन्त्रता हनन हुने गरी पक्राउ गर्ने कार्य कुनै पनि दृष्टिकोणले न्यायसंगत देखिदैन।

कुनै पनि व्यक्तिको सम्भावित गिरफ्तारीको सामना गर्ने अधिकार र स्वतन्त्रताको रक्षा गर्न परिकल्पना गरिएको न्याय क्षेत्रमा अग्रिम जमानत (Anticipatory Bail) एउटा महत्वपूर्ण कानुनी व्यवस्था हो। राज्यद्वारा मनोमानी गिरफ्तारी तथा थुनाविरुद्ध सुरक्षाका लागि उक्त कानुनी अभ्यास प्रचलनमा रहेको छ। अग्रिम जमानतसम्बन्धी व्यवस्था विधिको शासन कायम राख्न, व्यक्तिगत अधिकारको रक्षा र शक्तिको दुरुपयोग रोक्न महत्वपूर्ण छ। यो प्रावधानले कुनै व्यक्तिलाई पक्राउको त्रास देखाइ अनुचित लाभ लिन खोज्नेबाट

बचाउने मात्र नभइ उद्यमी व्यवसायी, सामान्य नागरिक तथा सार्वजनिक निकायमा आवद्ध व्यक्ति तथा अधिकारीहरुको प्रतिष्ठामा आउन सक्ने आँचबाट समेत बचाउन महत्वपूर्ण भुमिका खेल्दछ। साथै, दोषी प्रमाणित नभएसम्म निर्दोष मानिन्छ। फौजदारी कानुनको सिद्धान्तलाई सुरक्षित राख्दै वैध आधारमा मात्र पक्राउ गर्ने सुनिश्चितता प्रदान गर्न मद्दत गर्छ।

छिमेकी मुलुक भारत र श्रीलंकामा अग्रिम जमानतसम्बन्धी कानुनी प्रावधान रहेको छ। पाकिस्तान र बंगलादेशको हकमा फौजदारी कार्यविधि संहिताले अग्रिम जमानत दिने कुनै विशेष व्यवस्था नगरेको भएता पनि अदालतले प्रचलित फौजदारी कानुनको व्याख्या गरी पूर्वगिरफ्तारी जमानत दिने गरिएको छ। अग्रिम जमानतमार्फत फौजदारी मुद्दाको अनुसन्धानका क्रममा आरोपित व्यक्तिलाई अनिवार्यरूपमा पक्राउ गरिने अभ्यासलाई अदालती प्रक्रियाबाट व्यवस्थित गरी आवश्यकताका आधारमा मात्रै थुनामा राख्ने अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी कानुनको अभ्यास रहेको छ। यस्तै प्रकृतिका कानुनी अभ्यासलाई आत्मसात गर्दै मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ९ मा संशोधन गर्न आवश्यक रहेको हुँदा सोका लागि नेपाल उद्योग परिसंघले यो अवधारणापत्र प्रस्तुत गरेको छ। यस अवधारणापत्रमा अग्रिम जमानत प्रदान गर्ने तथा अस्विकार गर्ने आधारहरू पनि सामेल गरिएको छ।

अग्रिम जमानतको व्यवस्थाबाट मुलुकमा कुनै पनि नागरिक बिनाकारण थुनामा बस्नुपर्ने अवस्थाको अन्त्य हुने हामी विश्वास गर्दछौं। यसले मुलुकमा भयरहित व्यवसायिक वातावरण निर्माण भइ औद्योगिकीकरण, रोजगारी सिर्जना तथा समग्र आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने विश्वास लिएका छौं।

राजेश कुमार अग्रवाल

अध्यक्ष

नेपाल उद्योग परिसंघ

नेपाल उद्योग परिसंघ

अग्रिम जमानत (Anticipatory Bail) को सम्बन्धमा अन्तराष्ट्रिय अभ्यासको तुलनात्मक अध्ययन र नेपालमा सो सम्बन्धि कानूनी व्यवस्था गर्न परिसंघको पहल

प्रस्तुत विषयका सन्दर्भमा भारत, बङ्गलादेश, पाकिस्तान र श्रीलङ्का लगायतका अधिकांश दक्षिण एशियाली कमन वेल्थ राष्ट्रहरूमा अग्रिम धरौट वा जमानत सम्बन्धमा भएको कानूनी व्यवस्थाहरूको तुलनात्मक अध्ययन गरी उक्त राष्ट्रहरूको अग्रिम धरौट वा जमानत सम्बन्धी सर्वोत्तम अभ्यासहरूका आधारमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता २०७४ मा संशोधन गरी दफा ९ पछि दफा ९क थप गर्न सिफारिस गरिएको छ ।

क. दक्षिण एसियामा 'अग्रिम धरौट वा जमानत' (जसलाई पूर्व-गिरफ्तारी जमानत वा अग्रिम जमानत पनि भनिन्छ)

१. **नियमन गर्ने कानून:** अधिकांश देशहरूमा फौजदारी कानूनले अग्रिम जमानत दिने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । तर श्रीलंकामा अग्रिम जमानत दिने व्यवस्था जमानत ऐन (सन् १९९७) को नं. ३० ले गरेको पाइन्छ ।
२. **सम्बन्धित कानूनी प्रावधानहरू:** भारतको फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ४३८ र श्रीलंकाको जमानत ऐन (१९९७ को ३० नम्बर) को दफा २१ मा स्पष्ट रूपमा अग्रिम जमानतको व्यवस्था गरेको पाइन्छ (अनुसूची १ - भारत र श्रीलङ्काको कानूनमा अग्रिम जमानत सम्बन्धि रहेको व्यवस्था मा उल्लेख गरिएको) ।

पाकिस्तान र बंगलादेशको हकमा भने फौजदारी कार्यविधि संहिताले अग्रिम जमानत दिने कुनै विशेष व्यवस्था नगरेको भएतापनि अदालतहरूले प्रचलित फौजदारी कानूनको व्याख्या गरी पूर्व गिरफ्तारी जमानत दिने गरिएको पाइन्छ ।

पाकिस्तानको फौजदारी कार्यविधि संहिता १८९८ को दफा ४९७ ले गैर-जमानती कसूर को हकमा जमानत दिन सकिने र दफा ४९८ ले धरौट वा जमानत प्रदान गर्ने वा घटाउने अधिकार सम्बन्धि व्यवस्था गरेको छ । सोहि व्यवस्थाहरूको आधारमा अदालतले अग्रिम जमानत प्रदान गर्ने गरेको पाइन्छ । उदाहरणको लागि Hidayat Ullah Khan ख. Crown, 1948 (PLD 1949 Lahore 21) को मुद्दाद्वारा निर्दोष मानिसहरूलाई कानूनको प्रक्रियाको दुरुपयोगबाट जोगाउन अग्रिम जमानत दिइन्छ भनी ठहर भएको थियो [अनुसूची २ - पूर्व गिरफ्तारी जमानत (Pre-Arrest Bail or Anticipatory Bail) सम्बन्धि पाकिस्तानको नजिर] ।

त्यसैगरी बंगलादेशको फौजदारी कार्यविधि संहिता १८९८ (दफा ४९७) गैर-जमानती कसूरको हकमा जमानत दिन सकिने र दफा ४९८ - धरौट वा जमानत प्रदान गर्ने वा घटाउने अधिकार सम्बन्धि व्यवस्थाहरुकै आधारमा अदालतले अग्रिम जमानत प्रदान गर्ने गरेको छ । उदाहरणको लागि Sadiq Ali vs. the State [18 DLR (SC) 393] को मुद्दाद्वारा सर्वोच्च अदालतले पक्राउको आशंका गरेको तर हिरासतमा अभै नलिएको व्यक्तिलाई उपयुक्त मुद्दामा धरौटीमा रिहा गर्न सकिने ठहर गरिएको थियो [अनुसूची ३ -पूर्व गिरफ्तारी जमानत (Pre-Arrest Bail or Anticipatory Bail) सम्बन्धि बंगलादेशको नजिर] । सोहि अनुसूची ३ मा State vs. Abdul Wahab Shah Chowdhury [51 DLR (AD) 242] मुद्दाले अग्रिम जमानत सम्बन्धि ठहर गरेको व्यहोरा समेत संलग्न गरिएको छ ।

३. **अग्रिम जमानतको व्यवस्था गरिएको परिच्छेद:** उक्त देशहरुको फौजदारी कानूनमा जमानत सम्बन्धी परिच्छेदमा अग्रिम जमानत सम्बन्धि व्यवस्था गरेको पाइन्छ ।

४. **अग्रिम जमानत प्रदान गरिने कसुरहरू:** कुनै व्यक्ति निम्न उल्लेखित अवस्थामा गिरफ्तार हुन सक्छ भन्ने आशंका वा मनासिव शंका भएमा,

(क) कसूर गरेको आशंका गरिएको वा,

(ख) गैर-जमानती कसूर (non-bailable offence) गरेको

गैर-जमानती कसूर सामान्यतया जघन्य कसूर र मृत्युदण्ड, आजीवन कारावास, वा तीन वर्ष वा सात वर्ष भन्दा बढी कारावास हुन सक्ने अधिक दण्ड हुने कसूर हुन सक्छ । उदाहरणका लागि: कर्तव्य ज्यान र आपराधिक विश्वासघात ।

५. **अग्रिम जमानत नदिने कसूरहरू:** १२ वर्षभन्दा कम उमेरका नाबालकमाथि जबरजस्ती करणी, १६ वर्ष भन्दा कम उमेरको नाबालकको सामूहिक जबरजस्ति करणी ।

६. **कहिले र कहाँ निवेदन दिने :** भविष्यमा गिरफ्तार हुन सक्ने सम्भावना भएको व्यक्तिले अपराधको गम्भीरताको आधारमा जिल्ला अदालत वा उच्च अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ । भारतमा जाहेरी दायर (FIR) गर्नु अघि निवेदन दिन सकिन्छ भने, पाकिस्तान र बङ्गलादेशमा जाहेरी वा उजुरीको प्रतिलिपिको संलग्न गर्नु पर्दछ । अग्रिम जमानतको निवेदन अभियोग पत्र दायर गर्नु पूर्व नै पेश गर्नुपर्छ ।

७. अग्रिम जमानतको अवधि: अग्रिम जमानत सीमित अवधिको लागि दिइन्छ

- (क) सामान्यतया ८ हप्ताको अवधि सम्म दिइन्छ, जुन बढाउन सकिने हुन सक्छ, वा
- (ख) अनुसन्धानको प्रक्रिया अगाडी बढाइएकोमा प्रमाण प्राप्त नभएसम्म, वा
- (ग) अभियोगपत्र दर्ता नभएसम्म ।

८. अग्रिम जमानत प्रदान गरिने आधार र अवस्था:

- (क) निर्दोष हुन सक्ने सम्भावना भएको व्यक्तिहरूको लागि प्रदान गरिने यो विशेष संरक्षण हो ।
- (ख) निवेदकसँग आफु गैर-जमानती अपराधमा गिरफ्तार हुन सक्ने मनासिव विश्वास हुनुपर्दछ ।
- (ग) निवेदकले आफ्नो गिरफ्तारी अनुसन्धानको लागि आवश्यक नभएको पुष्टी गर्नुपर्दछ ।
- (घ) यदि प्रहरी वा अभियोजन पक्षको तर्फबाट बदनीयत, वा द्वेषपूर्ण अभियोगको सम्भावना देखिएमा ।
- (ङ) यदि निवेदकलाई हानी पुर्याउने वा अपमान गर्ने उद्देश्यले कारवाहि गरिएको भएमा ।
- (च) निवेदकले अनुसन्धानको क्रममा सहयोग गर्ने र आवश्यकता अनुसार प्रहरीसमक्ष सोधपुछको लागि उपस्थित हुने तत्परता देखाउनुपर्छ ।
- (छ) निवेदकले प्रमाण लोप नगर्ने वा प्रमाण संकलन गर्ने कार्यमा हस्तक्षेप नगर्ने सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ ।
- (ज) निवेदकले मुद्दाको तथ्यसँग परिचित कुनै पनि व्यक्तिलाई अदालत वा कुनै प्रहरी कार्यालयमा त्यस्ता विवरणहरू खुलासा नगर्न प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कुनै प्रलोभन, वा धम्की दिएको हुनुहुदैन ।
- (झ) यस प्रयोजनका लागी, निवेदकको विगतको आपराधिक रेकर्डमा उसले यसअघि अदालतबाट कुनै पनि गंभिर कसुरमा जेल सजाय भोगेको छ, कि छैन हेर्न सकिन्छ।
- (ञ) निवेदक अदालतको स्वीकृति बिना न्यायिक प्रक्रिया वा देशबाट भाग्ने छैन भन्ने कुरामा अदालत सन्तुष्ट हुनुपर्छ।

९ . अग्रिम जमानत अस्वीकार गर्ने आधारहरू:

- (क) निवेदकले साक्षीहरूलाई प्रभाव पार्ने वा प्रमाणहरू संकलनमा हस्तक्षेप गर्ने वा प्रमाण लोप पार्ने सम्भावना भएमा ।
- (ख) निवेदक फरार र अनुसन्धानबाट भाग्ने सम्भावना भएमा ।
- (ग) निवेदकले अनुसन्धानमा गरेको सहयोग प्रति अदालत सन्तुष्ट नभएमा ।
- (घ) अभियुक्त जमानतमा रिहा भएकोमा अपराध दोहोरिने खतरा हुने अवस्था भएमा;
र
- (ङ) अभियुक्त यसअघि कैद सजाय पाइसकेको भएमा ।

ख. नेपालको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ मा संशोधनको लागि सिफारिस:

नेपालको संविधानको धारा १६ (१) प्रत्येक व्यक्तिलाई सम्मानपूर्वक बाच्न पाउने हक र धारा १७ (१) कानून बमोजिम बाहेक कुनै पनि व्यक्तिलाई वैयक्तिक स्वतन्त्रताबाट बञ्चित नगरिने संवैधानिक प्रत्याभुति र धारा २० (५) कुनै अभियोग लागेको व्यक्तिलाई निजले गरेको कसूर प्रमाणित नभएसम्म कसूरदार नमानिने संवैधानिक व्यवस्थालाई मुर्त रुप प्रदान गर्नका निमित्त मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ मा निम्न बमोजिमको संशोधन गरी गराई अग्रिम धरौट, जमानतको कानूनी व्यवस्था गर्न अपरिहार्य रहेको छ ।

अग्रिम धरौट, जमानत सम्बन्धी अन्य मुलुकको कानूनी र न्यायिक आचरण समेतको दृष्टान्तहरु सहित अग्रिम जमानत सम्बन्धि विद्यमान अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासहरूलाई ध्यानमा राख्दै, नेपालको **मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४** मा अग्रिम जमानत सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाहरू गर्नका लागि निम्नानुसार संशोधन गर्न अनुरोध गर्दछौ ।

विषय	सिफारिस
अग्रिम जमानतको प्रावधान कहाँ थप गर्ने	परिच्छेद: २ अन्तर्गत दफा ९ पछि देहायको दफा ९क थप गर्ने :- ९क. अग्रिम जमानत वा धरौट (एन्टिसिपेटरी बेल) दिन सकिने: (१) कुनै व्यक्तिलाई आफु कुनै कसुरमा पक्राउ पर्न सक्ने सम्भावना छ भन्ने लागेमा वा पक्राउ पूर्जी जारी भएमा वा पक्राउ पूर्जी जारी भइ हिरासतमा राखिएको भएमा निजले अग्रिम जमानत वा धरौटको लागि जिल्ला अदालत वा उच्च अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ । (२) उपदफा (१) बमोजिम परेको निवेदनलाई सम्बन्धित अदालतले प्राथमिकतामा राखि सुनुवाई गरी देहायको अवस्थामा तत्कालै अग्रिम जमानत राख्ने आदेश दिन सक्नेछ । (क) निवेदकले प्रमाण संकलन गर्ने कार्यमा हस्तक्षेप गर्ने वा प्रमाण लोप गर्ने सम्भावना नदेखिएमा, (ख) निवेदकलाई हानी पुर्याउने वा अपमान गर्ने उद्देश्यले पक्राउ गर्न लागिएको देखिएमा, (ग) निवेदकले मुद्दाको अनुसन्धानको क्रममा सहयोग गर्ने र अनुसन्धान गर्ने निकाय समक्ष बयानका लागि उपस्थित हुने तत्परता देखाएमा, (घ) प्रहरी वा अभियोजन पक्षको तर्फबाट बदनीयत वा द्वेषपूर्ण तरिकाले अभियोजन गर्न सक्ने सम्भावना देखिएमा, (ङ) निवेदक यस अघि अदालतबाट कुनै गभिर फौजदारी कसुरमा दोषी ठहर भएको नदेखिएमा, (३) उपदफा (२) बमोजिम अग्रिम जमानत वा धरौट दिने गरी आदेश गर्दा अदालतले उपयुक्त शर्तहरू तोक्न सक्नेछ । (४) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन अदालतमा अभियोग पत्र दर्ता भएपछि दिन सकिने छैन । (५) यस दफा बमोजिम प्राप्त अग्रिम जमानत वा धरौट अभियोग पत्र दर्ता भई थुनछेकको आदेश नभए सम्मको लागि कायम रहनेछ । (६) उपदफा (२) बमोजिम जमानत वा धरौटमा रहेको व्यक्तिलाई उक्त धरौट जमानतको आदेश अवस्था कायम रहन्जेल सम्म पक्राउ गर्ने अनुमति प्रदान गरिने छैन । पुर्वमा जारी भएको पक्राउ अनुमति वा पुर्जी समेत अन्यथा नभएसम्म स्थगित भएको मनिनेछ ।

विषय	सिफारिस
	(७) यस दफा बमोजिम निवेदकले अग्रिम जमानत वा धरौटको माग गरेको कसूरको हकमा निवेदन गर्न पूर्व नै कुनै अदालतबाट निवेदकको नाउँमा पक्राउ पुर्जी जारी भईसकेको रहेछ भने यस दफा बमोजिम अग्रिम जमानत वा धरौटको आदेश भएमा त्यस्तो पक्राउ पुर्जी स्वतः निष्क्रिय भएको मानिनेछ । (८) जिल्ला अदालतबाट वा धरौट वा जमानतको आदेश जारी नभएमा वा जारी भएको जमानत वा धरौट आदेश खारेज भएमा वा सो उपर उच्च अदालतमा पुनः निवेदन दिन सकिने र उच्च अदालतबाट उक्त निवेदनमा प्रत्यक्षिकरण सरहको प्राथमिकता प्रदान गरिनेछ ।

ग. नेपालको उच्च अदालत नियमावली, २०७५ मा संशोधनको लागि सिफारिस:

अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदनलाई प्राथमिकतामा राखि सुनुवाई गर्नका लागि उच्च अदालत नियमावली, २०७५ मा निम्न बमोजिम संशोधन गर्न सिफारिस गरिएको छ:

विषय	सिफारिस
दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा प्राथमिकता	अनुसूची - २ख. अन्तर्गत क्रम संख्या (क) मा रहेको बन्दीप्रत्यक्षीकरण पछि देहाय बमोजिम “अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदन” थप गर्ने :- अनुसूची - २ख. (नियम ८४ को उपनियम (३) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित) <u>प्राथमिकता प्राप्त मुद्दा</u> (क) बन्दीप्रत्यक्षीकरण, अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदन,

घ. नेपालको जिल्ला अदालत नियमावली, २०७६ मा संशोधनको लागि सिफारिस:

अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदनलाई प्राथमिकतामा राखि सुनुवाई गर्नका लागि जिल्ला अदालत नियमावली, २०७५ मा निम्न बमोजिम संशोधन गर्न सिफारिस गरिएको छ:

विषय	सिफारिस
दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा प्राथमिकता	अनुसूची - ३ख. अन्तर्गत क्रम संख्या (क) मा रहेको बन्दीप्रत्यक्षीकरण पछि देहाय बमोजिम “अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदन” थप गर्ने :- अनुसूची - २ख. (नियम ४५ को उपनियम (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित) <u>प्राथमिकता प्राप्त मुद्दा</u> (क) बन्दीप्रत्यक्षीकरण, अग्रिम जमानत वा धरौटको निवेदन,

अनुसूचीहरु

अनुसूची १

भारत र श्रीलङ्काको कानूनमा अग्रिम जमानत सम्बन्धि रहेको व्यवस्था

१. भारत: फौजदारी कार्यविधि संहिता १९७३ (The Code of Criminal Procedure, 1973)¹

Section 438. Direction for grant of bail to person apprehending arrest:-

- (1) Where any person has reason to believe that he may be arrested on accusation of having committed a non-bailable offence, he may apply to the High Court or the Court of Session for a direction under this section that in the event of such arrest he shall be released on bail; and that Court may, after taking into consideration, inter alia, the following factors, namely:—
- (i) The nature and gravity of the accusation;
 - (ii) The antecedents of the applicant including the fact as to whether he has previously undergone imprisonment on conviction by a Court in respect of any cognizable offence;
 - (iii) The possibility of the applicant to flee from justice; and
 - (iv) Where the accusation has been made with the object of injuring or humiliating the applicant by having him so arrested,

Either reject the application forthwith or issue an interim order for the grant of anticipatory bail:

Provided that, where the High Court or, as the case may be, the Court of Session, has not passed any interim order under this sub-section or has rejected the application for grant of anticipatory bail, it shall be open to an officer in-charge of a police station to arrest, without warrant the applicant on the basis of the accusation apprehended in such application.

- (1A) Where the Court grants an interim order under sub-section (1), it shall forthwith cause a notice being not less than seven days notice, together with a copy of such order to be served on the Public

¹. [Link to the Indian Code of Criminal Procedure, 1973 THE CODE OF CRIMINAL PROCEDURE, 1973 \(indiacode.nic.in\)](http://indiacode.nic.in)

Prosecutor and the Superintendent of Police, with a view to give the Public Prosecutor a reasonable opportunity of being heard when the application shall be finally heard by the Court.

- (1B) The presence of the applicant seeking anticipatory bail shall be obligatory at the time of final hearing of the application and passing of final order by the Court, if on an application made to it by the Public Prosecutor, the Court considers such presence necessary in the interest of justice.”
- (2) When the High Court or the Court of Session makes a direction under sub-section (1), it may include such conditions in such directions in the light of the facts of the particular case, as it may think fit, including—
- (i) a condition that the person shall make himself available for interrogation by a police officer as and when required;
 - (ii) a condition that the person shall not, directly or indirectly, make any inducement, threat or promise to any person acquainted with the facts of the case so as to dissuade him from disclosing such facts to the Court or to any police officer;
 - (iii) A condition that the person shall not leave India without the previous permission of the Court;
 - (iv) Such other condition as may be imposed under sub-section (3) of section 437, as if the bail were granted under that section.
- (3) If such person is thereafter arrested without warrant by an officer in charge of a police station on such accusation, and is prepared either at the time of arrest or at any time while in the custody of such officer to give bail, he shall be released on bail; and if a Magistrate taking cognizance of such offence decides that a warrant should be issued in the first instance against that person, he shall issue a bailable warrant in conformity with the direction of the Court under sub-section (1). 2
- (4) Nothing in this section shall apply to any case involving the arrest of any person on accusation of having committed an offence under sub-section (3) of section 376 or section 376AB or section 376DA or section 376DB of the Indian Penal Code (45 of 1860).

२. श्रीलङ्का: जमानत ऐन, १९९७ [Bail Act (No. 30 of 1997)]²

Section 21. Anticipatory bail

- (1) When any person has reason to believe that he may be arrested on account of his being suspected of having committed, or been concerned in committing, a non-bailable offence he may with notice to the officer in-charge of the police station of the area in which the offence is alleged to have been committed, apply to the Magistrate having jurisdiction over the area in which such offence is alleged to have been committed, for a direction that in the event of his arrest on the allegation that he is suspected of having committed, or been concerned in the commission of, such offence he shall be released on bail.
- (2) An application made under subsection (1) shall be accounted by an affidavit made by the applicant.
- (3) The court to which an application under this section is made, shall forthwith on receipt of the application, fix a date for inquiry into the application, which date shall not be any event later than seven days from the date of the application, and shall issue notice of such date to the applicant and the officer in charge of the police station.
- (4) On the date fixed for the inquiry, the court, after hearing the applicant personally or by his attorney-at-law, and the officer-in charge of police station, if he is present, shall forthwith make order on the application, recording the reasons for making such order.

² Link to Sri Lankan Bail Act 1997: Bail Act (No. 30 of 1997) - Sect 21 (commonlii.org)

अनुसूची २

पूर्व गिरफ्तारी जमानत (Pre-Arrest Bail or Anticipatory Bail) सम्बन्धि पाकिस्तानको नजिर

Hidayat Ullah Khan v. Crown, 1948 (PLD 1949 Lahore 21)

In the case of Hidayat Ullah Khan v. Crown, 1948 (PLD 1949 Lahore 21), it was held that, anticipatory bail is granted to protect innocent beings from abuse of process of law, therefore a petitioner who sought anticipatory bail should have been able to demonstrate that intended arrest was with malafide intentions or abuse of process of law, wherein Court must not hesitate to rescue innocent.³ The High Court declared that it had power under section 498 of the Criminal Procedure Code to make an order to grant bail to a person who was suspected of an offence for which he or she may be arrested by a police officer or the court.⁴

Following key points were decided by Justice Cornelius:

- Not only good prima facie ground should be made out but also that arrest would be from ulterior motives or that it would cause irreparable harm.
- In proper case, the High Court has power under section 498 of The Code of Criminal Procedure to make an order that a person who is suspected of an offence for which he may be arrested by police or court, shall be admitted to bail.
- This power should be confined only to cases in which, not only is good prima facie ground made out for grant of bail but also it should be shown that if petitioner was refused bail, such an order would, in all probability, be made not from motives of furthering the ends, of justice in relation to the case, but from some ulterior motive and with the object of injuring the petitioner
- That the petitioner would in such eventuality suffer irreparable loss.
- Power would require to be exercised with very greatest care and restricted to exceptional case.⁵

3. Pak SC | Anticipatory bail: An extraordinary remedy in criminal law – Person seeking pre-arrest bail must demonstrate malafide intention in arrest | SCC Blog (sconline.com)

4. Anticipatory Bail - An Extraordinary Judicial Intervention? - Courting The Law

5. What is Anticipatory or Pre Arrest Bail ? How it evolved in Pakistan? – Law Evangelist

यस मुद्दामा निम्न सिद्धान्तहरु प्रतिपादन भएको छः

- निर्दोष मानिसहरुलाई कानूनको प्रक्रियाको दुरुपयोगबाट जोगाउन अग्रिम जमानत दिइन्छ,
- अग्रिम जमानत माग गर्ने निवेदकले आफुलाई कानूनको प्रक्रियाको दुरुपयोग गरी वा बदनियतका साथ प्रक्राउ गर्न लागिएको तथ्य स्थापित गर्नुपर्ने,
- अदालतले निर्दोषलाई जोगाउन हिचकिचाउनु नहुने ।
- फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ४९८ बमोजिम कुनै अपराधमा प्रहरी वा अदालतबाट प्रक्राउ पर्न सक्ने आशंका भएको व्यक्तिलाई जमानत दिन सक्ने अधिकार उच्च अदालतलाई रहेको ।

अनुसूची ३

पूर्व गिरफ्तारी जमानत (Pre-Arrest Bail or Anticipatory Bail) सम्बन्धि बंगलादेशको नजिर

- a. **Sadiq Ali vs. the State [18 DLR (SC) 393]:** The Hon'ble Supreme Court held that a person entertaining apprehension of arrest but not yet taken into custody may be released, in appropriate cases, on bail.

यस मुद्दामा निम्न सिद्धान्तहरु प्रतिपादन भएको छः

सर्वोच्च अदालतले पक्राउको आशंका गरेको तर हिरासतमा अभै नलिएको व्यक्तिलाई उपयुक्त मुद्दामा धरौटीमा रिहा गर्न सकिने ठहर गरिएको थियो ।

- b. **State vs. Abdul Wahab Shah Chowdhury [51 DLR (AD) 242]:** In this landmark case, the Hon'ble Division, for the first time, categorically explained the concept, the exceptional circumstances and the period for which pre-arrest bail may be granted. According to the then learned Attorney General, motive of political victimization or otherwise a malicious prosecution, physical incapacity for seeking bail due to serious illness to travel a long distance and volatile public sentiment which is not congenial for his appearance are, though not exhaustive, the special circumstances under which anticipatory bail may be granted.⁶

यस मुद्दामा माननीय महाशाखाले, पहिलो पटक, कस्तो प्रकारको विशेष अवस्था र कति अवधिको लागि पूर्व गिरफ्तारी जमानत दिन सकिने मामिलामा स्पष्ट रूपमा व्याख्या गरेको पाइन्छ ।

⁶ <https://static.shishirmanir.com/uploads/store/research/71a3a9cf-c067-484a-aa77-c42c58d3c7f3/document/9436ef45a034fa4834821c470d4d3345.pdf>

CONFEDERATION OF NEPALESE INDUSTRIES (CNI)

P.O.Box No. 21056, Trade Tower, 5th floor, Thapathali, Kathmandu

Tel: 977-01-5111122/5111123 | Fax: 977-01-5111125

Email: cni@cnind.org | Website: www.cni.org.np